

κλασσικὴν ἐπιγραμματικότητα, ἀκρίβειαν, βαθεῖαν τῶν πηγῶν γνῶσιν, ἐπαρκῆ χρῆσιν τῆς βιβλιογραφίας, κυρίως γερμανικῆς, ἔστιν δ' ὅτε καὶ λεπτότατον χιοῦμορ. Καὶ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ συνθετικοῦ αὐτοῦ ἔργου τοῦ ὀ ἐκλιπὼν καθηγητῆς συνέχισε γράφων καὶ δημοσιεύων μέχρι σχεδὸν τῆς ἐποχῆς τοῦ θανάτου του. Σημειῶν τὰς ἐπομένους ἐργασίας του, μὴ συμπεριλαμβανομένας ἢ ὡς ἀνεκδότους ἀναφερομένας εἰς τὸν ἐν τέλει τῆς Ἑκκλησιᾶς. Ἱστορίας (σ. 814 - 15) ὑπάρχοντα κατάλογον τῶν ἔργων του : « Ἱστορία τῶν ἐπισκοπικῶν τίτλων », Θεολογία, τ. 23 (1952), σ. 169 - 190 καὶ 342 - 366. « Συμπληρωματικὴ διαφώτισις τῶν πατριαρχικῶν τίτλων », αὐτόθι, τ. 24 (1953), σ. 169 - 173. « Ὁ ἀκραῖος σταθμὸς τῆς ἐξελίξεως τῶν σχέσεων ἐκκλησίας καὶ πολιτείας τοῦ Βυζαντίου καὶ τὰ ἄμεσα ἀποτελέσματα αὐτοῦ, (1416 - 1439) », Ἑπ. Ἑτ. Βυζ. Σπ., τ. 23 (1953) σ. 27 - 40. « Ἡ εἰς Κωνσταντινούπολιν μετάβασις τοῦ Ρώμης Ἰωάννου τοῦ Α' (525 - 526) », αὐτόθι, τ. 24 (1954), σ. 22 - 36. « Τὰ ὄρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας τῶν Βυζ. αὐτοκρατόρων », αὐτόθι, τ. 25 (1955), σ. 12 - 27. « Ἱστορικαὶ διορθώσεις εἰς τὴν Ἑκκλησιᾶς Ἱστορίαν τοῦ Σωκράτους », αὐτόθι, τ. 26 (1956), σ. 57 - 129.

Ὡς ἐπιστήμων ὁ Βασίλειος Στεφανίδης ὑπῆρξε νηφάλιος ἱστορικός, ξένος ἐνθουσιασμῶν ἢ προκαταλήψεων, μὴ δεχόμενος ἐν τῇ ἱστορίᾳ σκοπὸν ἄλλον ἢ τὴν διακρίβωσιν τῆς ἀληθείας (διέστελλε συχνὰ τὸ ἔργον τοῦ ἀπολογητοῦ καὶ δογματικοῦ ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ ἱστορικοῦ), ὡς ἄνθρωπος δὲ σεμνός, ὀλιγόλογος, συγκεντρωμένος εἰς ἑαυτόν, ἀποφεύγων τὸν θόρυβον τῶν πολλῶν καὶ πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ τὸν ἀποσπάσῃ τῶν σκέψεων καὶ τῶν διαφερόντων του.

Αἰωνία ἡ μνήμη αὐτοῦ.

X. ΠΑΤΡΙΝΕΛΗΣ

ΑΝΝΑ ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΙ

Τὴν 26^{ην} τοῦ παρελθόντος Ἰουλίου κατόπιν μακρᾶς ἀσθενείας ἀπέθανε μία ἐξαίρετος γυναῖκα καὶ ἐπιστήμων, ἡ γνωστὴ εἰς τοὺς ἀρχαιολογικοὺς κύκλους τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ Ἄννα Ἀποστολάκι.

Οἱ ἄνθρωποι τῆς Πλατείας Μοναστηρακίου ἐνθυμοῦνται μετ' ἀγάπης τὴν σεβαστὴν κυρίαν, ἡ ὁποία ἐπὶ τριάκοντα καὶ πλεόν ἔτη ἀνήρκετο τὰς γραφικὰς βαθμίδας τοῦ Τζαμίου, ὅπου ἐστεγάζετο ὁ γραφικός της κόσμος, τὸ γνωστὸν Ἑθνικὸν Μουσεῖον τῶν Κοσμητικῶν Τεχνῶν. Διότι ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ μέχρι τοῦ 1953, ὅποτε ἀπεμακρύνθη τῆς ὑπηρεσίας λόγῳ ὀρίου ἡλικίας, ἡ Ἄννα Ἀποστολάκι ὑπῆρξε κυριολεκτικῶς ἡ ψυχὴ του.

Ἡ Ἄννα Ἀποστολάκι ἐγεννήθη εἰς Ρέθυμνον τὸ 1880. Ἀφοῦ ἤκουσε τὰ μαθήματα τῆς στοιχειώδους καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως εἰς τὰ σχολεῖα τῆς

ιδιαιτέρας της πατρίδος, συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς της εἰς τὸ Διδασκαλεῖον Ἀθηνῶν, μετὰ ταῦτα δὲ ἐπιστρέψασα ἐδίδαξεν εἰς Κρήτην ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα ὡς διδασκάλισσα. Τὸ 1904 ἐπανελθοῦσα εἰς Ἀθήνας ἐνεγράφη εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου, ὅπου ἠτύχησε νὰ ἀκούσῃ τὴν διδασκαλίαν τῶν Τσοῦντα, Χατζιδάκι, Πολίτου καὶ Λάμπρου.

Ἐκτοτε ἡ Ἄννα Ἀποστολάκι, μὲ τὸν διακρίνοντα τοὺς ἀνθρώπους τῆς νήσου της ἠρωϊσμόν, ἔταξε μοναδικὸν τοῦ βίου της σκοπὸν τὴν ἐπιστήμην. Διότι ἐχρειάζετο πραγματικὸς ἠρωϊσμός διὰ τοιοῦτον ἐγχείρημα εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ πρῶτα κηρύγματα τῆς χειραφετήσεως ἐξέθετον τὴν γυναῖκα εἰς τὴν ἀνδρικήν ἀντίδρασιν καὶ τὸ σκῶμμα.

Ἐν τούτοις ἡ Ἄννα Ἀποστολάκι μὲ τὴν ἐπίμονον εἰς τὸ ἰδανικόν της προσήλωσιν καὶ τὸ ἐξαιρετὸν ἦθος της κατώρθωσεν ὄχι μόνον νὰ ἐπιτύχῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιβληθῇ.

Τὸ 1924 προσλαμβάνεται ὡς βοηθὸς τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1918 ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Γ. Δροσίνῃ ἰδρυθέντος Ἐθνικοῦ Μουσείου τῶν Κοσμητικῶν Τεχνῶν, εἰς τὸ ὁποῖον παρέμεινε μέχρι τῆς ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀπομακρύνσεώς της. Κατ' ἀρχὰς ὡς ἄμισθος βοηθός, βραδύτερον ὡς ἔμμισθος ἐπιμελήτρια καὶ ἀπὸ τοῦ 1935 ὡς μόνιμος Διευθύντρια ἡ Ἄννα Ἀποστολάκι ἀνεζήτησε καὶ ἀνεῦρεν εἰς τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον τῆς ἀνετέθη τὸ μέσον ἐκφράσεως τῆς ἐξαιρετοῦ προσωπικότητός της. Μετ' αὐταπαρνήσεως ἀσυνήθους εἰς τὴν ὑπαλληλικὴν ἰδιότητα, διαθέτουσα πολλάκις καὶ αὐτὸν τὸν μισθὸν της διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ νεοσυστάτου Μουσείου, εἰργάσθη δραστηρίως διὰ τὴν ταξινομήσιν, τὴν συντήρησιν καὶ τὸν πλουτισμὸν αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε σήμερον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ Μουσεῖον τῶν Κοσμητικῶν Τεχνῶν εἰς ἐκείνην ὀφείλει τὴν ὑπαρξίν του.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὑπερτριακονταετοῦς ἐπιστημονικοῦ αὐτῆς βίου ἡ Ἄννα Ἀποστολάκι κατένειμε τὴν δραστηριότητά της εἰς δύο κυρίως τομεῖς: Τὴν ἔρευναν τῆς κοπτικῆς ὑφαντουργίας ἀφ' ἑνός, καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν λαϊκὴν τέχνην τῆς ἰδιαιτέρας της πατρίδος ἀφ' ἑτέρου. Προῖδον τῆς πρώτης αὐτῆς ροπῆς ὑπῆρξαν αἱ περὶ τὴν κοπτικὴν ὑφαντικὴν μελέταις της, αἱ ὁποῖαι τὴν κατέστησαν μοναδικὴν διὰ τὴν χώραν μας ἐμπειρογνώμονα τῆς κοπτικῆς τέχνης τοῦ ὑφαίνειν, τῆς δὲ δευτέρας ἡ ὠραία συλλογὴ τῶν κρητικῶν κεντημάτων καὶ ὑφαντῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου τῶν Κοσμητικῶν Τεχνῶν, ὡς καὶ ἰδιαιτέρα περὶ τῆς κρητικῆς κεντητικῆς μελέτη, τὴν ὁποίαν δυστυχῶς, προλαβόντος τοῦ θανάτου, ἀφῆκεν ἡμιτελῆ καὶ ἀνέκδοτον.

Διὰ τὴν πλουσίαν αὐτῆς συγγραφικὴν δραστηριότητα, διὰ τὴν ἐν γένει συμβολὴν της εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης, ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐβράβευσε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὴν σοφὴν γυναῖκα καὶ ἡ βράβευσις αὕτη ὁμοῦ μετὰ τοῦ διδακτορικοῦ διπλώματος, τὸ ὁποῖον ἦδη ἀπὸ τοῦ 1937 τῆς εἶχεν ἀπονεμίει ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν,

ὑπῆρξαν δύο ἀντάξια τῆς προσφορᾶς τῆς διακρίσεις, αἱ ὁποῖα ἐκόσμησαν τὸν ἀπέριττον, θὰ ἔλεγον ἀσκητικόν, αὐτῆς βίον.

Ὁ θάνατος τῆς Ἄννης Ἀποστολάκι ἀποτελεῖ πραγματικὴν ἀπώλεια διὰ τὴν ἀρχαιολογίαν. Παραμένει ὅμως τὸ ἔργον τῆς λαμπρὸν παράδειγμα ἐργατικότητος καὶ ἐπιστημονικῆς εὐσυνειδησίας δι' ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους.

Δημοσιεύματα Ἄννης Ἀποστολάκι:

- 1) Τὰ Κοπτικὰ ὑφάσματα τοῦ ἐν Ἀθήναις Μουσείου Κοσμητικῶν Τεχνῶν (Ἀθῆναι 1935).
- 2) Εἰκὼν τοῦ Ἀράτου ἐπὶ ὑφάσματος (Ἀθῆναι 1938).
- 3) Ἡ Κερυνίτις ἔλαφος ἐπὶ κοπτικῷ ὑφάσματος (Ἀνατ. ἐκ τοῦ πανηγυρικοῦ τόμου τῆς Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος, Ἀθῆναι 1938).
- 4) Λάσια καὶ τὰ ἔχοντα σχετικὸν σχηματισμὸν ἐν τοῖς μνημείοις πτυχωτὰ καὶ στρεπτὰ ὑφάσματα (Ἀνατ. ἐκ τοῦ 5' τόμ. τῆς Ἐπετ. τῆς Φιλοσ. Σχολῆς, Μνημόσυνον Ν. Γ. Παπαδάκι, Θεσσαλονίκη 1948).
- 5) Διόνυσος Δενδρίτης (Ἀνατ. ἐκ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος 1942-1944, Ἀθῆναι 1948).
- 6) Κατοπτριζομένη (Ἀνατ. ἐκ τοῦ Byzantine Institute Inc. Boston 1950).
- 7) Μιθραϊκὴ πομπή (Ἀνατ. ἐκ τῆς Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος 1950-1951, Ἀθῆναι 1951).
- 8) Βαφικὴ, βαφικαὶ ὕλαι καὶ χρῆσις αὐτῶν (Ἀνατ. ἐκ τῆς Λαογραφίας, τόμ. ΙΔ', Ἀθῆναι 1952).
- 9) Χοροὶ ἐπὶ ὑφασμάτων ἐξ Αἰγυπτιακῶν τάφων (Φιλολογικὴ Πρωτοχρονιὰ 1953, σελ. 1-6).
- 10) Προσευχόμενοι ὑπὸ ἀψίδα ἐπὶ βήλου (Ἀνατ. ἐκ τοῦ ΚΓ' τόμ. τῆς Ἐπετ. τῆς Ἐταιρ. Βυζαντινῶν Σπουδῶν, «Κανίσκιον Φαίδωνι Ι. Κουκούλε», Ἀθῆναι 1953).
- 11) Σασσανιδικὸν κυνήγιον (Ἀνατ. ἐκ τοῦ τόμου «Γέρας Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου», ἐκδ. τῆς Ἐταιρ. Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Ἀθῆναι 1953).
- 12) Δύο «σημεῖα» μεθ' ἰεροσκευτικὰ θέματα ἐκ τοῦ Μουσείου Μπενάκη (Ἀνατ. ἐκ τοῦ εἰς μνήμην Γ. Π. Οἰκονόμου τόμου, τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας, Ἀθῆναι 1954).
- 13) Κεντήματα μάλλινα 4ου-9ου αἰῶνος ἐξ Αἰγυπτιακῶν τάφων (Ἀθῆναι 1956).

ΠΟΠΗ ΖΩΡΑ

Διευθύντρια τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου
τῶν Κοσμητικῶν Τεχνῶν